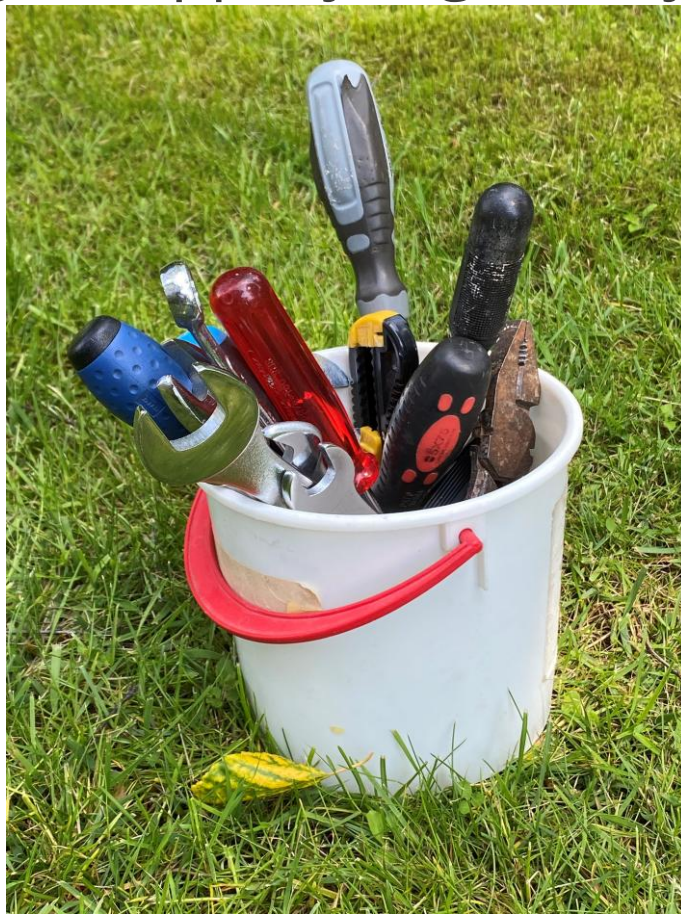

Aktivitetsplan

För att data från miljöövervakningen ska tas tillvara i högre grad som underlag för uppföljning av miljömålen

Länsstyrelserna

AKTIVITETSPLAN MÖV-MMU

Titel: Aktivitetsplan. För att data från miljöövervakningen ska tas tillvara i större utsträckning som underlag för uppföljning av miljömålen

Författare: RUS, Louise Ellman Kareld, Länsstyrelsen Kronoberg och Eva Mikaelsson, Länsstyrelsen Västerbotten

Diarienummer: 501-5504-2023 Länsstyrelsen Kronobergs län

Utgivningsår: 2025

Omslagsbild: Foto Louise Ellman Kareld

Förord

Under 2022–2023 genomfördes ett projekt för att öka användningen av miljöövervakningsdata i miljömålsuppföljningen. Projektet resulterade i en rapport från RUS som heter ”Miljöövervakning som underlag för miljömålsuppföljning. Analysrapport från ett RUSprojekt”.

Den naturliga fortsättningen på projektet har varit att komma fram till vilka åtgärder som RUS har rådigheter över och som kan bidra till projektets mål. Dessa har sammanställts i denna aktivitetsplan.

Växjö och Umeå, den 30 april 2025

Louise Ellman Kareld
Samordnare
Länsstyrelsen Kronoberg
RUS arbetsgrupp

Eva Mikaelsson
Enhetschef
Länsstyrelsen Västerbotten
RUS arbetsgrupp

Innehåll

FÖRORD	3
AKTIVITETSPLAN FÖR FORTSATT ARBETET INOM MÖV-MMU	5
Uppdraget i RUS verksamhetsplan	5
Den exakta formuleringen av uppdraget 2024	5
De viktigaste slutsatserna från RUS-projektet 2022–2023	6
Samverkan mellan datavärdar, miljömålsuppföljning och miljöövervakning.....	6
Minimera gapet mellan ambitionen att miljöövervakningsdata ska användas och att den är lätt att använda i miljömålsuppföljningen	7
Underlätta kommunikationen inom Länsstyrelsen mellan Miljömålsuppföljning och miljöövervakning.....	8
Löpande bidra till att utveckla och förbättra indikatorer/nyckeltal för miljömålsuppföljningen	8
Bidra till bättre överblick av den nationella och den regionala övervakningen.....	9
Utveckla "Åtgärdsuppföljningen"	10
Övriga åtgärder	Fel! Bokmärket är inte definierat.

Aktivitetsplan för fortsatt arbete inom MÖV-MMU

I RUS verksamhetsplan 2024 finns ett uppdrag att ta fram en aktivitetsplan för det fortsatta arbetet med att underlätta användningen av miljöövervakningens resultat i miljömålsuppföljningen.

Konstruktiva förslag till åtgärder har sorterats in under de viktigaste slutsatserna som sammanställdes i slutrapporten från projektet Miljöövervakning som underlag till miljömålsuppföljning: Analysrapport från ett RUS-projekt.

Förslagen har kommit fram vid workshopar 2023, en vid miljöövervakningsdagarna i Uppsala i oktober, och en vid Nobelmötet, för miljömålssamordnarna, i december. Ett utkast till aktivitetsplan presenterades vid Nobelmötet 2024, med möjlighet att lämna ytterligare synpunkter.

Aktivitetsplanen har stämts av vid RUS tvådagarsmöte i augusti 2024, den operativa chefsgruppen för miljöövervakning, samt med RUS styrgrupp i november 2024.

Förslagen till åtgärder har sorterats in under de viktigaste slutsatserna som sammanställdes i slutrapporten från projektet: Miljöövervakning som underlag till miljömålsuppföljning. Analysrapport från ett RUS-projekt.

Uppdrag i RUS verksamhetsplan

Aktivitetsplanen har initierats utifrån följande rader i RUS verksamhetsplan för 2024.

Detta var uppdraget

Bidra till att miljöövervakning används för miljömålsuppföljningen samt till samordning och dialog mellan miljöövervakning och miljömålsuppdraget. Även ha dialog med Naturvårdsverket och Havs- och vattenmyndigheten. Medverka vid miljöövervakningsdagarna i Kronoberg i september [2024]. Särskilt under året arbeta vidare med och ta initiativ utifrån resultatet av det RUS-projekt som avslutades 2023, inklusive de sex slutsatserna i analysrapporten. Under våren ta fram en aktivitetsplan för hur detta arbete ska bedrivas löpande. Resurssättning: RUS arbetstid 35 dagar. Behov av reda pengar: Nej.

De viktigaste slutsatserna från RUS-projektet 2022–2023

I analysprojektet som avslutades i oktober 2023 presenterades sex slutsatser. Under dessa finns ett antal redovisade behov och aktiviteter som RUS kan åta sig.

Samverkan mellan datavärddar, miljömålsuppföljning och miljöövervakning

1. Det finns ett stort behov av att samverka mellan datavärddar, miljömålsuppföljning och miljöövervakning, både nationellt och regionalt. Fortsatt samverkan behövs inom ramen för varje miljökvalitetsmål samt att utveckla åtgärdsuppföljningen¹.

Behov

- Information om resultat från miljöövervakningen delges miljömålsamordnarna och andra handläggare på ett lättillgängligt sätt,
- Hitta former för att utveckla en gemensam webb för metadata om nationell och regional miljöövervakning. (Se även slutsats 5. Bidra till bättre överblick av den nationella och den regionala övervakningen.)
- Förbättra inmatning och uttag av data för den regionala nivån. Syftet är att öka användningen.
- Utveckla "manualer" för att tillgängliggöra data från datavärddar och databaser, i första hand för de preciseringar som saknar indikatorer på miljömålsportalen och i kolada.
- Data från till exempel SRK, Samordnad recipientkontroll ska tillgängliggöras som underlag för miljömålsuppföljning, vattenförvaltning med mera, det vill säga till datavärd.
- Representant från miljömålsuppföljningen finns i användarråden inom miljöövervakningen.
- Öka andelen data som rapporteras till datavärd.
- Dialog mellan nationell och regional nivå inför revidering av Miljöövervakningsprogram 2025–2026.

Förslag till RUS aktiviteter (Vad, när, vem och med vilka resurser)

- RUS anordnar möte mellan samordnare för miljömål och miljöövervakning för att informera om aktivitetsplanen och aktiviteterna i den.
- Initiera och uppmana till programområdesvisa möten, där även kontaktpersonerna för miljömålen bjuds in. Syftet är kunskapsförmedling, information och utvecklingsarbete mellan

¹ Läs om åtgärdsuppföljning i slutsats nummer 6.

regional och nationell nivå.

- RUS kan informera nationella myndigheter (datavärddar) och arbetsgruppen för miljöövervakning om behovet av förbättrad datainmatning och datauttag till datavärddar.
- Uppmärksamma behovet av att leverera data från till exempel SRK, Samordnad recipientkontroll till datavärd.

Minimera gapet mellan ambitionen att miljöövervakningsdata ska användas och att den är lätt att använda i miljömålsuppföljningen

2. Det finns ett gap mellan ambitionen att miljöövervakningsdata ska användas och att den är lätt att använda i miljömålsuppföljningen. Miljösamordnare för regional årlig uppföljning är inte en målgrupp för datavärdarna.

Datavärdarnas uppdrag styrs av avtal med Naturvårdsverket respektive Havs- och vattenmyndigheten. Datavärdarna saknar ett specifikt uppdrag att underlätta användningen, till exempel genom att ta fram indikatorer eller enkla rapporter för den målgruppen. Datavärdarna har förmodligen god kunskap om vilka miljö kvalitetsmål och preciseringar som deras data kan vara användbart för, men inget uppdrag att underlätta användningen eller säkerställa att rätt data, och att lämpligt format används.

Behov

- Ta fram enkla manualer för att underlätta datauttag hos datavärd med konkreta regionala uppföljningsmått
- Bevaka att tid avsätts för analys och att sprida resultat i verksamhetsplaneringen och sätt gärna mål i verksamhetsplaneringen.
- Analysera och tolka data från miljöövervakningen för att kunna användas i miljömålsuppföljningen. Gott exempel: Årsrapporten från svensk häckfågeltaxering.
- Lättillgängliga synteser och analyser av resultat. Data behöver vara begripligt för samordnare av miljöövervakning som inte är operativa inom miljöövervakningen och har svårt att sätta sig in i hela det spann av miljöövervakning som 10 programområden omfattar. För denna grupp (och även allmänheten) behövs mer ”populariserade” sammanfattningar o analyser.

Förslag till RUS åtgärder

- Be miljöövervakare att ta fram goda exempel på dataunderlag från miljöövervakning för enskilda preciseringar i miljömålen. (utgå från rapporten)
- RUS kontaktperson för respektive miljömål lyfter fram goda exempel

på de digitala mötena inför regional årlig uppföljning av miljömålen och informerar under skypemötet inför RÅU om data för miljömålsuppföljningen.

Underlätta kommunikationen inom Länsstyrelsen mellan Miljömålsuppföljning och miljöövervakning

3. Miljömålsuppföljningens användning av data från den regionala miljöövervakningen är beroende av god kommunikation inom Länsstyrelsen. De som sammanställer miljömålsuppföljningen måste känna till vilken miljöövervakning som genomförs, ha kunskap om hur data kan bearbetas och även begränsningarna i det statistiska materialet.

Förslag till RUS aktiviteter

- Uppmuntra till kontakt, till exempel en gemensam workshop mellan dem som arbetar med miljömålsuppföljning och miljöövervakning i respektive län. Detta har, bland annat, genomförts i Västerbottens och Västernorrlands län under 2023. Ansvar för detta ligger hos länens samordnare för miljömål och miljöövervakning.
- RUS har dialog och samverkan med den operativa chefsgruppen för miljöövervakning.

Löpande bidra till att utveckla och förbättra indikatorer/nyckeltal för miljömålsuppföljningen

4. För att löpande kunna utveckla och förbättra indikatorer/nyckeltal för miljömålsuppföljningen behöver kommunikation inom Länsstyrelsen och utvecklas men framför allt förenklas. Detta gäller särskilt hur dessa presenteras och tillgängliggörs på regional och lokal nivå. Både Sverigesmiljömål.se och Kolada har kommunerna som målgrupp. Kolada fungerar som stöd för det kommunala behovet av nyckeltal.

Behov

- Arbeta för att fler befintliga indikatorer skulle kunna presenteras med regional upplösning.
- Utveckla indikatorer för att följa upp dikade våtmarker² inom Myllrande våtmarker.
- Utveckla indikatorer inom God Bebyggd miljö för att arbeta strategiskt med Hållbar samhällsplanering.
- Utveckla hur regionala data om bevarandestatus och ekologisk status

² Det har också uppmärksammats att det saknas data om vilka våtmarker som är dikade och hur dessa våtmarker påverkas av dikningen, men det pågår, enligt uppgift, ett nationellt arbete med att ta fram data om det.

kan användas för uppföljning av dessa preciseringar inom landskapsmålen.³

- Utveckla indikatorer/dataset för att underlätta uppföljning av preciseringar som återkommer inom alla naturtypsmålen, särskilt Ekosystemtjänster.
- Årliga index baserade på trender för arter och naturtyper för landskapsmålen. Undersöka om detta görs idag, av vem och för vilka arter och naturtyper.
- Utveckla indikatorer för att följa upp tre preciseringar inom Frisk luft
 - Butadien,
 - Formaldehyd och
 - Korrosion

Förslag till RUS aktiviteter

- RUS kan anordna möte om användningen av data i kolada. Både miljöövervakare och miljömålssamordnare bjuds in.
- RUS fortsätter dialogen om tillgång till data för miljömålen behov med RKA⁴, SKR, Havs- och vattenmyndigheten och Naturvårdsverket och undersöker om det finns ytterligare behov.
- Målansvarig i RUS och nationellt målansvarig tar initiativ till att utveckla indikatorer för områden där det finns mycket data.

Bidra till bättre överblick av den nationella och den regionala övervakningen

5. Det är svårt att få överblick över vilken nationell miljöövervakning som bedrivs och hur den kan användas regionalt. Både den nationella och den regionala övervakningen borde presenteras samlat.

Behov

- Vidmakthålla ett nätverk med nyckelpersoner inom miljöövervakning och miljömål, samt de målansvariga myndigheterna.

Förslag till RUS aktiviteter

- Genomföra ett möte per år med miljömålsansvariga och miljöövervakningssamordnare, både på regional och nationell nivå. Syftet är att öka samverkan.
- Presentera relevant nationell miljöövervakning vid de målvisa skypemötena inför regional årlig uppföljning av miljömålen. Eventuellt: Aktuella datavärddar bjuds in i *planeringen* av det målvisa Digitala mötet för RÅU, för att visa vilka data som finns och hur den kan användas.

³ Analysrapporten sid 45, slutsats under rubriken Finns det data för behoven?

⁴ RKA, Rådet för främjande av kommunala analyser, www.rka.nu

- Informera om att listor med kontaktuppgifter till kontaktpersoner för både miljömålsuppföljning och miljöövervakning finns tillgängliga alternativt länkar till samarbetsytor. Kontaktpersoner för gemensamma delprogram inom miljöövervakning finns idag (november 2024) på sidan [Programområden - Regional miljöövervakning \(regionalmiljoovervakning.se\)](https://regionalmiljoovervakning.se). Sidan kräver behörighet. RUS listor: listor över kontaktpersoner för miljömålen, nationellt och regionalt, [RUS samarbetsyta \(lansstyrelsen.se\)](https://lansstyrelsen.se). Sida utan behörighetskrav.

Utveckla "Åtgärdsuppföljningen"

6. "Åtgärdsuppföljningen" bör utvecklas och handla mer om (de långsiktiga) effekterna av en åtgärd än om just hur den enskilda åtgärden har genomförts. Miljöövervakningen borde kunna bidra mer till detta.

Behov

- Utforma miljöövervakning som visar effekterna på genomförda åtgärder.
- Utveckla en åtgärdsuppföljning med fokus på åtgärdernas effekter.

Förslag till RUS aktiviteter

- Utveckla Åtgärdsbanken i Åtgärdswebben med åtgärder där förväntade effekter av de genomförda åtgärderna är beskrivna.

Länsstyrelserna

www.lansstyrelsen.se